

Utbildningsdepartementet (U2020/05545)
u.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkande av Utredningen om ett utvecklat innovationsstöd vid universitet och högskolor (SOU 2020:59)

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) har fått möjligheten att svara på en remiss av Innovationsstödsutredningens betänkande Innovation som drivkraft – från forskning till nytta, SOU 2020:59. Utredningen kompletterar Riksrevisionens granskningsrapport, Holdingbolag vid lärosätena – brister i styrning och förvaltning (RIR 2020:4), med tydliga rekommendationer till både regering och lärosäten.

Utöver de av Riksrevisionen indikerade problemen med brister i styrning och förvaltning, finns vid lärosätena också en frustration över bristande kapitalförsörjning till holdingbolagen och en mycket ojämn tillgång till innovationsstöd över landet och mellan olika ämnesområden. Sammantaget skapar detta en suboptimering av lärosätenas möjlighet att bidra till Sveriges innovationsförmåga och välståndsutveckling.

Innovationsstödsutredningen berör således ett mycket angeläget område för universitets- och högskolesektorn. Den presenterar ett stort antal förslag och i detta yttrande kommenteras några av dessa. Samtidigt som SUHF välkomnar flera av förslagen, ställer vi oss starkt kritiska till några av dem, exempelvis förslagen rörande centralisering och finansiering. Utöver kommentarerna nedan hänvisar vi till vad våra medlemslärosäten anför i sina remissvar.

SUHF välkomnar utredningens ambition att vidga nyttiggörande-begreppet. Kunskap och kompetens vid lärosäten nyttiggörs redan idag på ett stort antal sätt. Utbildning, publicering av forskningsresultat och olika samverkansaktiviteter är lärosätens främsta verktyg för att åstadkomma ett nyttiggörande. Mot denna bakgrund missar betänkandet, trots ovannämnda ambition, genom ett tämligen ensidigt fokus på kommersialisering av forskningsresultat, en möjlighet att lämna ett viktigt bidrag till en bredare debatt om nyttiggörande.

SUHF anser inte att de föreslagna åtgärderna för uppföljning och utvärdering för att säkerställa ett effektivt nyttiggörande är rimliga. Förslagen blir ytterligare en pålaga i en redan mycket omfattande granskningsverksamhet av högskolesektorn. I arbetet med nyttiggörande är lärosätena dessutom ofta är endast en bland många aktörer i regionala innovationsstödsystem, som också omfattar regioners och kommuners egna aktiviteter.

VINNOVAs föreslagna roll som utvärderare kan i delar bli överlappande med det granskningsuppdrag som UKÄ redan har. Den föreslagna dubbelrollen för Vinnova som både finansiär och utvärderare innebär dessutom uppenbara intressekonflikter.

SUHF välkomnar förslaget att möjligheten ges att inrätta nya innovationskontor och att dessa också kan omfatta verksamheten vid konstnärliga och andra specialiserade högskolor. Att innovationskontor också ges möjlighet att arbeta med nya målgrupper, studenter och alumner, ses som ett bra förslag som öppnar nya möjligheter för nyttiggörandet. Det skall dock tilläggas att innovationskontor redan idag arbetar med att utvärdera idéer från studenter.

I detta sammanhang välkomnas även utredningens förslag att öka de ekonomiska medlen för verifieringsstöd. Detta borde då gälla både kommersialisering och bredare former av nyttiggörande.

SUHF stödjer flera av förslagen runt stödfunktioner och lärande. Fortsatt stöd genom PRV för hanteringen av immateriella rättigheter välkomnas, likaså förslagen att utreda möjligheter för rörlighet mellan högskolesektor och näringsliv samt att kartlägga övriga hinder. Däremot är SUHF tveksamt till att inrättandet av ett nationellt centrum skulle kunna förbättra lärosätens entreprenörskapskunskap. Lärosäten är integrerade i regionala ekosystem med distinkta utmaningar och förutsättningar, vilka snarare kräver platskunskaper och geografisk förståelse. Man kan däremot uppmuntra ett ökat samarbete mellan olika lärosäten kring utbildningar i entreprenörskap.

Detta argument är också ett skäl till att SUHF tar avstånd från utredningens förslag om att skapa ett nationellt finansieringsbolag. Det är mycket tveksamt om centraliserade lösningar på ett effektivt sätt kan stödja innovativ mångfald över hela landet. Istället kan det noga snarare leda till en utarmning av densamma. Det borde gå att hitta andra vägar att skapa nationell likvärdighet för finansiering i tidiga faser av utveckling mot kommersialisering.

SUHF ser positivt på förslaget att alla lärosäten ska kunna etablera holdingbolag och att dessa kan få ta emot donationer. Samtidigt är SUHF direkt avvisande till förslagen att holdingbolagen inte ska få investera i och äga portföljbolag och till att detaljstyrningen av holdingbolagen ska öka.

Lärosätenas styrning av holdingbolagen måste säkerställa en god koppling mellan holdingbolaget och lärosätets verksamhet, holdingbolagets uppdrag att arbeta med ett breddat perspektiv på nyttiggörande, tillräcklig affärskompetens i styrelsen och undvikande av jäv.

Utredningen föreslår i 6.2 att ansvaret för nyttiggörandet skall ligga på högskolans styrelse. SUHF avstyrker detta förslag och menar att detta direkta ansvar naturligt ankommer på högskolans ledning.

Riksrevisionen (RIR 2020:4) betonar att holdingbolagen är aktiebolag och skall styras enligt aktiebolagslagen. Styrelseordförande har en särställning i ett aktiebolag och bör därför ha betydande affärsmässig kompetens. Det är relativt sällsynt att rektorer och övriga i universitetsledningen besitter sådan.

SUHF stödjer därför utredningens förslag om att ett holdingbolags styrelseordförande

kan hämtas utanför lärosätet. Nödvändig koppling mellan verksamheterna kan säkerställas genom att t ex en vicerektor blir styrelseledamot och att lärosätets ekonomiavdelning löpande följer verksamheten, samt genom att lärosätets styrelse fastställer tydliga ägardirektiv för holdingbolaget.

Även om SUHF ställer sig positiv till flera av förslagen avvisar SUHF bestämt utredningens förslag att finansiera ovannämnda reformer genom en omfördelning av forskningsmedel till nyttiggörandet. Basanslaget behövs för att stödja fri forskning och säkerställa en tryggad karriärutveckling för unga forskare. Detta är extra viktigt i ett läge där balansen mellan basanslag och extern finansiering blir allt skevare.

Enligt uppdrag

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Marita Hilliges', with a small mark at the end.

Marita Hilliges
generalsekreterare